

2.10.2025

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026 (HE 99/2025 vp)

Elintarviketeollisuudessa elpyminen alkanut

Elintarviketeollisuuden kustannukset ovat jääneet historiallisen korkealle tasolle eikä näköpiirissä ole kustannusten merkittävää laskua. Valtionvarainministeriön syyskuun talousennusteessa todetaan, että elintarvikkeissa hintojen nousu jatkuu keskimääräistä ripeämpänä kansainvälisten hintapaineiden ja veronkorotusten vuoksi.

Elintarviketeollisuuden tuotannon määrä ja työllisyys ovat alkaneet elpyä. Tuotanto on kuitenkin edelleen alle kustannuskriisiä edeltänyttä aikaa. Riittämätön kysyntä on alan suurimpia kasvun esteitä. Maltillinen kasvukäännöksen tarvitsee vauhditusta, jotta se voi jatkaa. Elintarviketeollisuuden vipuvaikutus muiden alojen työllisyyteen on teollisuuden aloista suurin. Elintarvikkeiden osalta kauppataase jatkaa heikentymistään tuonnin kasvun vuoksi. Suomeen tuodaan erityisesti jalostettuja elintarvikkeita.

Elintarviketeollisuuden yritykset ja sitä kautta suomalainen alkutuotanto ovat pitkälti riippuvaisia kotimaisten kuluttajien ostovoimasta. Ensi vuoden talousarvioon sisältyvät ansiotuloveron kevennykset ja ruuan arvonlisäveron alennus parantavat kotitalouksien ostovoimaa, mikä näkyy kotimaaisessa elintarviketeollisuudessa maltillisena kysynnän nousuna.

Panostukset osaamiseen ruoka-alalle vauhdittavat kasvua

Hallitusohjelman mukaan riittävä TKI-rahoitus vauhdittaa elintarvikealalle syntyviä innovaatioita ja investointeja, jotka kasvattavat alan arvonlisää ja työllisyyttä.

Elintarviketeollisuus pitää ensi vuoden talousarvioon sisältyvää t&k-rahoituksen lisäämistä kannatettavana kasvun mahdollistajana. Lisäresursseja tulee kohdistaa myös ruoka-alan t&k-toimintaan sekä pk-yritysten T&K-toimintaan. Kotimaisten elintarviketeollisuuden kilpailukyvyn vahvistaminen edellyttää, että ruokasektorin osuutta kasvatetaan Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoituksesta. Suomi on eurooppalaisesti kärjessä elintarviketeollisuuden yritysten tekemässä T&K:ssa ja kärkisijoilla pysyminen edellyttää myös yritysten investointien vivuttamista julkisilla panoksilla.

Yritystukien leikkaus kohdistuu Business Finlandin innovaatiotoiminnan tukiin. Tällä voi olla kielteinen vaikutus elintarviketeollisuuden yritysten kansainvälistymiseen ja uusien tuotteiden kaupallistamiseen. T&K-verovähennystä tulisi kehittää siten, että sen kautta olisi mahdollista saada tukea myös innovaatiotoimintaan yrityksissä. Näin ollen siitä tulisi TKI-vähennys.

Osaavan työvoiman saatavuus on edelleen keskeinen kasvun este elintarvikealan yrityksille. Aiemmin tehdyt ammatillisen koulutuksen leikkaukset ovat heikentäneet osaavan työvoiman

saatavuutta ruoka-alalla. Työllisyysalueille on oltava kohdennettua rahoitusta yhteishankinta-koulutuksiin yritysten kanssa, jotta elintarvikealan yritykset saavat osajia.

Ennakoimaton veropolitiikka lisää poliittista riskiä

Hallitusohjelma lupaa turvata vakaan toimintaympäristön yrittämiselle ja investoinneille ennakoitavalla ja vakaalla sääntelyllä sekä verotuksella. Menestys kotimarkkinoilla on ruokia ja juomia valmistaville yrityksille tärkeää, koska se on kivijalka viennin kehittämiseksi. Suomalaisille elintarvikeyrityksille kotimarkkina on tärkein rahoituslähde aineellisille ja aineettomille investoinneille sekä vienti-investoinneille.

Ensi vuoden talousarvioon sisältyy merkittävä kertakorotus virvoitusjuomaveroon samalla kun sen rakennetta uudistetaan. Veron tuotto on tällä hetkellä runsaat 200 milj. e vuodessa ja nyt ehdotetaan verotuottoon 50 % lisäystä jo ensi vuonna, mikä on merkittävä korotus yhteen verolajiin. Virvoitusjuomaveroa kannetaan mm. vesistä, mehuista, smoothieista ja limonadeista.

Suomen virvoitusjuomaverotus on jo nyt Euroopan kireintä. VM:n mukaan veron korkea taso merkitsee, että sen osuus tuotteen hinnasta voi olla jo voimassa olevien verotasojen mukaan esim. halpahintaisilla juomilla tai tiivisteillä n. 40–50 % hinnasta. Valmisteveron määrä voi olla samansuuruinen kuin tuotteen veroton hinta. Jo nykyisellään vero vaikuttaa suomalaisen juomateollisuuden kannattavuuteen erityisesti mehujen valmistuksessa.

Elintarviketeollisuusliiton mielestä virvoitusjuomaveron nyky muodossaan valikoiva ja epä johdonmukainen. Veroa ei tulisi korottaa nykyisestä. Tehtävä korotus virvoitusjuomaveroon vaikuttaa kielteisesti Suomessa juomia valmistavaan teollisuuden kykyyn investoida ja työllistää. Samaa alaa tulee rasittamaan tarpeet investoida satoja miljoonia EU:n pakkaus uudistuksen johdosta tarpeettomiin uusiin pakkauslinjastoihin ja uudelleen käytettäviin pakkauksiin. Nämä uudistukset heikentävät juoma-alan yritysten kykyä vientiin.

Yritykset tarvitsevat tiedon veronkorotuksen mallista ja aikataulusta riittävän ajoissa johtuen kaupan kanssa sovitusta hinnoittelun- ja valikoimajaksoista kuten Valtiovarainvaliokunta on todennut mietinnössään (VaVM 43/2022). Ehdotettu voimaantulo 1.4.2026 on liian lyhyt siirtymäaika ottaen huomioon eri juomien valikoimajakset. Veron korotuksesta olisi luovuttava kokonaan.

Biokaasu tunnistettava puhtaan energian ratkaisuna

Ruoka-alan yritysten investointeja vihreään teknologiaan ja uusiutuvaan energiaan on edistettävä riittävillä investointikannusteilla. Elintarviketeollisuusliitto on huolissaan siitä, että energiatukivaltuudet laskevat merkittävästi.

Uusiutuvan energian käytön ja tuotannon edistämiseksi, tuotannon sähköistämisen vauhdittamiseksi ja uusien energiatehokkuustavoitteiden vaatimuksiin vastaamiseksi tarvitaan myös uusia kannusteita, sillä esimerkiksi jakeluvelvoitteen muutos luo epävarmuutta biokaasulaitosten investointiympäristöön. Energiantuotannon lisäksi biokaasulla on merkittävä rooli kokonaistalouden ruokaketjun edistämiseksi tuotannossa syntyvien jätteiden käsittelyssä ja ravinteiden kierrättämisessä.

ETL on tyytyväinen ensi vuoden talousarvioesitykseen sisältyvään määrärahaan ravinteiden kierrätyksen ja lannoitteiden huoltovarmuuden tiekartan valmistelussa. Sen valmistelu olisi käynnistettävä välittömästi ja sen toimeenpanoon olisi varattava tarpeelliset resurssit.

Biokaasun käyttöä voidaan lisätä erityisesti raskaassa liikenteessä ja merenkulussa. Tavoitteiden toteutumiseksi työ- ja elinkeinoministeriön jakeluinfrastruktuurin kehittämistukien kohdentuminen biokaasun jakeluverkoston kehittämiseen tulisi varmistaa. Energiaverotuksessa on lisäksi varmistettava, että biokaasu kotimaisena ja uusiutuvana energiamuotona on kilpailukykyistä suhteessa fossiilisiin vaihtoehtoihin.

Investointihyvitystä laajennettava

ETL pitää hyvänä, että hallitus haluaa käyttää veropolitiikkaa investointien edistämiseen. Nykyinen puhtaiden investointien kannustin on kuitenkin rajattu siten, että vain harvoilla ruoka-alaan liittyvillä investoinneilla olisi mahdollisuus hyödyntää sitä.

ETL pitää tärkeänä, että tulevaisuudessa investointihyvityksen alarajaa laskettaisiin ja se voisi ulottua investointiohjelmaan. Lisäksi sitä tai käyttämättä jäänyttä RRF-rahoitusta tulisi voida hyödyntää esimerkiksi kasviproteiinien teollisen jalostuskapasiteetin investointeihin. Tämä vahvistaisi omavaraisuutta ja huoltovarmuutta kasviproteiineissa.

Elintarvikeviennin rahoitukseen pitkäjänteisyyttä

Hallitusohjelman mukaan suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali hyödynnetään uudella kasvuohjelmalla, jolla lisätään ruokavientiä. Elintarvikevienti vahvistaa maamme kauppasetta sekä varmistaa ja lisää työpaikkoja Suomeen. Tavoitteena on elintarvikeviennin kaksinkertaistaminen. Elintarviketeollisuuden mielestä talousarvion sisältyvä määräraha elintarvikeviennin edistämiseen tulisi saada liikkeelle mahdollisimman pian, jotta yrityksille saadaan kohdennettuja vientipalveluja.

Myös vientiselvityksiä ja maalupa-asioita hoitavalle Ruokavirastolle on varmistettava riittävät resurssit, jotta toimintamenojen leikkauksista ei yrityksille aiheudu viivästyksiä esimerkiksi vientitoiminnoissa.

Kunnioitavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Lisätietoja:

Yhteiskuntasuhdejohtaja Jukka Ihanus, jukka.ihanus@etl.fi, puh. 050 463 9929
Ekonomisti Bate Ismail, bate.ismail@etl.fi, puh. 040 526 0942